PATRISTICA

PATRISTICS

Omiliile pascale LXXXII şi LXXXIII ale Sfântului Petru Chrysologul

Asist. Dr. Dragoș Boicu[1]

I

Abstract:
Among the approximately 190 homilies of St. Peter Chrysologus, a group of 12 sermons [LXXIII-LXXXIV] is dedicated to the Lord's Resurrection, representing one of the most important collections on this subject of a Christian author of the "golden age" of patristic literature. From these 12 Pascal homilies we render in Romanian translation the sermons based on Mark's Gospel, chapter 16 (LXXXII and LXXXIII).

Keywords:
Pascal homily, Peter Chrysologus, Ravenna, Latin liturgical tradition

I

Cu alt prilej[2] menţionam că, între cele circa 190 de omilii ale Sfântului Petru Chrysologul (†450), există un grupaj de 12 predici [LXXIII-LXXXIV] dedicat praznicului Învierii, şi care reprezintă una dintre cele mai importante colecţii pe această temă a unui autor creştin din „epoca de aur" a literaturii patristice.

Dacă am încerca să stabilim o relaţie între aceste 12 piese omiletice şi cele 11 pericope ale Învierii lecturate până astăzi la Utrenia Duminicilor nu vom reuşi întrucât

---

[1] Dragoș Boicu, Asistent la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din cadrul Universității „Lucian Blaga" din Sibiu. E-mail: dragos.boicu@ulbsibiu.ro

[2] Dragoș Boicu, „Omiliile pascale LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX ale Sfântului Petru Chrysologul", în RT 2/2020, p. 184-205.

şase dintre cuvântările pascale (LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX) sunt construite în jurul capitolului 28 al Evangheliei de la Matei. În ceea ce priveşte restul omiliilor se poate observa că ele urmăresc pericope delimitate uşor diferit faţă de ceea ce găsim astăzi în Lecţionarul Catolic ori în uzul Bisericii Răsăritene. Celelalte cuvântări pascale ale Sfântului Petru se distribuie după cum urmează:

Sermo LXXVIII	In 21, 4-8
Sermo LXXIX	Lc 24, 1-13
Sermo LXXXI	Lc 24, 36-41
Sermo LXXXII	Mc 16, 1-12
Sermo LXXXIII	Mc 16, 14-18
Sermo LXXXIV	In 20, 19-28

Din această împărţire am putea deduce că episcopul Ravenei are un plan destul de sistematic de abordare omiletică a Evangheliilor Învierii, dar şi că o parte din tâlcuirile sale la aceste pericope pascale s-au pierdut.

În cele ce urmează ne vom concentra asupra omiliilor în care este tâlcuit capitolul 16 din Evanghelia după Marcu. În mod clar există o continuitate între cele două piese care au fost rostite de Sfântul Petru Chrysologul la rând în două zile sau două duminici consecutive. Trebuie evidenţiat, din nou, faptul că textele episcopului de Ravenna sunt adaptate capacităţii creştinilor de a se concentra sau de a urmări întreaga cuvântare. Din acest motiv, În momentul în care observă rumoare sau oboseală îşi curmă, uneori chiar abrupt, predica, anunţând continuarea temei la o dată ulterioară.

Totuşi, ca şi cazul omiliilor pascale la Matei şi, aşa cum rezultă din tabelul de mai sus, chiar şi în privinţa celorlalte Evanghelii, Sfântul Petru îşi propune de la bun început abordarea eşalonată a capitolelor dedicate Învierii, în serii consecutive. Potrivit lui Franco Sottocornola atât omilia LXXIX (§1), cât şi LXXXII (§1), indică ordinea în care Chrysologul predica în Săptămâna Luminată: mai întâi pericopele despre Înviere de la Matei, apoi de la Marcu şi apoi Luca, încheind cel mai probabil cu Ioan[3]. Este foarte posibil ca cel puţin două seturi din omiliile păstrate să fi fost rostite consecutiv în aceeaşi săptămână. Astfel, dacă omilia LXXV a fost rostită cel mai probabil în Duminica Învierii[4], iar omilia LXXVI în ziua următoare, atunci în a treia zi de Paşti venea rândul pericopei de la Marcu 16, 1-12, prilejuind rostirea omiliei LXXXII[5]

[3] Franco Sottocornola, *L'anno liturgico nei sermoni di Pietro Crisologo: ricerca storico-critica sulla liturgia d Ravenna antica*, Centro studi e ricerche sulla antica provincia ecclesiastica ravennate, 1973, p. 87

[4] *Ibidem*, p. 85.

[5] *Ibidem*, p. 172-173, n. 13.

Un indiciu suplimentar al acestei succesiuni este tema dominantă: motivul celor două Marii care a fost dezvoltat în omiliile LXXV (§3) şi LXXVI (§1) şi care este reluat şi în tâlcuirea pericopei de la Marcu (LXXXII, §7). De aceea şi Alejandro Olivar consideră foarte posibilă ca aceasta cuvântare să fi fost rostită în ziua următoare, respectiv marţea din Săptămâna Luminată[6].

Ediţia critică a acestor texte i-o datorăm tot lui Alejandro Olivar, care le-a editat alături de celelalte omilii ale Sfântului Petru Chrysologul în prestigiosa colecţie *Corpus Christianorum Series Latina*[7]. Ar mai trebui precizat că omiliile LXXXII şi LXXXIII împreună cu celelalte predici la Înviere s-au bucurat de traduceri integrale sau parţiale în germană[8], engleză[9], italiană[10] şi franceză[11].

Sermo LXXXII

Autorul îşi propune să continue seria de lecturi mateiene cu pericopa de la Marcu, capitolul 16, 1-12 şi deplânge neputinţa apropiaţilor lui Iisus de a înţelege adevărata miză a sacrificiului Său de bună voie, menit să deschidă iadul şi pună capăt stăpânirii morţii (§1). Femeile mironosiţe nu reuşesc să vadă dincolo de tristeţea firească a doliului şi, din acest motiv, nu sesizează miracolul din dimineaţa Învierii: un răsărit prematur prin care soarele recuperează orele de lumină pierdute în Vinerea Mare (§2). Piatra de la mormânt are şi o valoare simbolică prefigurând învârtoşarea inimilor şi înceţoşarea privirilor care nu văd limpede puterea Mântuitorului (§3), iar vederea îngerului dă mărturie despre existenţa omului după învierea de obşte, arătând că „învierea nu cunoaşte bătrâneţe şi nici desăvârşirea veşnică nu acceptă vârste" (§4). Însuşi veşmântul de lumină vesteşte caracterul nepieritor şi nestricăcios al unei lumi care nu are nimic în comun cu coruptibilitatea şi devenirea în timp (§5). Condiţia pământească nu le îngăduie mironosiţelor să accepte vederea şi cuvintele îngerului şi

---

[6] Alejandro Olivar, *Los Sermones de San Pedro Crisologo. Estudio critico*, Abadia de Montserrat, 1962, p. 265-266, 277.

[7] Peter Chrysologus, *Collectio Sermonum*, edit. Alejnadro Olivar, Corpus Christianorum, Series Latina, vol. 24, 24A, 24B. Turnhout, Brepols, 1975.

[8] *Des heiligen Petrus Chrysologus Erzbischofs von Ravenna ausgewählte Predigten*, aus dem Lateinischen übers. von G. Böhmer. (Bibliothek der Kirchenväter, 1. Reihe, Band 43) München, 1923.

[9] St. Peter Chrysologus, *Selected Sermons*, Volume 3, Translated by William B. Palardy, St. John's Seminary School of Theology, Brighton, Massachusetts, The Catholic University of America Press, Washington, D.C., 2005.

[10] *Opere di San Pietro Crisologo. Sermoni* / 2 [63-124], edit. Gabriele Banterle, Biblioteca Ambrosiana/Citta Nuova Editrice, Milano / Roma, 1997, p. 94-167.

[11] Pierre Chrysologue, *Le signe des signes. Sermons sur la Passion et la Résurrection*. Introduction, traduction, notes et index par Marie Steffann (Les Pères dans la foi, 96), Migne, Paris, 2007, 179 p.

de teamă ezită să împărtăşească mesajul primit. Doar Maria Magdalena, tocmai pentru că prefigurează acum Biserica, iese la propovăduire (§6), dar fără a fi luată în seamă de apostoli. La fel sunt ignoraţi ceilalţi doi ucenici cărora Hristos li se arată „în alt chip". Interesant este accentul pus pe sintagma *in alter vultu*, unde forma sau asemănarea chipului (effigies) nu se referă la dimensiunea cantitativă, ci la una calitativă: cei doi ucenici eşuează să recunoască faţa Mântuitorului nu din cauza desfigurării în urma suferinţei şi torturii, ci din pricina transfigurării sau pnevmatizării care defineşte acum trăsăturile fizionomice ale lui Hristos (§7). Tâlcuirea se încheie cu anunţarea unei continuări într-una din zilele ce urmează (§8).

Sermo LXXXIII

După ce abordează aparenta contradicţie dintre drama Patimilor Mântuitorului şi atitudinea apostolilor enunţată de evanghelistul Marcu (§1), autorul evidenţiază disperarea de care erau cuprinşi Apostolii, motiv pentru care Hristos cel Înviat îi mustră la arătarea Sa (§2). Foarte fin se face tranziţia de la izolarea ucenicilor în spatele uşilor încuiate la misiunea ce li se încredinţează de către Mântuitorul prin cuvintele „Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi". Dar şi mai impresionantă este antiteza creată între necredinţa discipolilor în faţa evidenţei şi credinţa celor ce-l primesc şi îl mărturisesc pe Hristos doar ca urmare a predicii acestor ucenici deznădăjduiţi (§3). Vorbind despre „cel ce va crede", Sfântul Petru găseşte potrivit să facă un scurt rezumat doctrinar, punctând elementele necesare pe care un creştin trebuie să le creadă, respectiv să le mărturisească. Astfel se reiau bună parte din explicaţiile oferite în Omiliile la Crez (LVI-LXIIa), dar într-o manieră mult mai concentrată insistând mai mult asupra triadologiei. Celelalte articole ale Crezului Apostolic sunt abia atinse (§4). În finalul cuvântării sunt evidenţiate semnele vizibile ale credinţei care vor întări şi mai mult propovăduirea lui Hristos în lume (§5).

Scurt şi la obiect, Sfântul Petru Chysologul reuşeşte în aceste două predici să facă o prezentare a arătărilor Mântuitorului aşa cum sunt ele descrise de Sfântul Evanghelist Marcu. Deşi nu este străin de profunzimea pe care o putem intui în spatele unor metafore lapidare, episcopul Ravennei avansează rapid prin textul Scripturii fără a stărui şi a dezvolta imagini sau alegorii alambicate. Ritmul oarecum alert cu care se succed explicaţiile creează o stare de tensiune în sufletul auditoriului, dar mai ales una de vioiciune – poate cea mai adecvată dispoziţie pe care o pot avea creştinii care serbează Praznicul Învierii.

II

Omilia LXXXII: a noua despre Învierea Domnului[12]

1. De vreme ce Sfântul Matei ne-a arătat deja pentru izbăvirea noastră cele ce aflase despre învierea Domnului, să ascultăm astăzi şi ceea ce ne spune fericitul Marcu. *Şi după ce a trecut*, zice, *ziua sâmbetei, Maria Magdalena şi Maria lui Iacov şi Salomeea au cumpărat miresme ca venind să-L ungă* (*Mc* 16, 1). În această pericopă femeile aleargă cu devoţiune feminină care [se grăbesc] să aducă la mormânt miruri celui mort, iar nu credinţă celui viu. Femeie, Hristos a primit moartea ca să moară moartea. Întrucât Hristos este ucis, a omorât ceea ce-i omora pe toţi. Hristos a intrat în mormânt ca să deschidă iadul. Deci dezlegând legea tartarului şi distrugând închisoarea iadului, şi lichidând însăşi puterea morţii, acum Hristos nu trebuie să fie uns ca un mort, ci adorat ca un biruitor.

2. Femeile stau treze toată noaptea, priveghează, rămân fără somn, intră în cele întunecate pe când zorile se ivesc: de unde se vede că ele poartă lumina slabă a inimii nu mai mică decât a trupului. *Şi dis-de-dimineaţă*, zice, *au venit la mormânt când deja răsărea soarele*. Dacă (era) dis-de-dimineaţă, cum răsărea deja soarele? Astfel, evanghelistul nu ştie ce zicea? Evanghelistul ştie ceea ce zicea, dar cel care nu a aflat nu ştie ce să audă. Această referire nu este expresia unei greşeli, ci a adevărului şi nu este vreo scăpare a cuvântării omeneşti, ci descoperă adevărul ceresc al întâmplării. Spusese: *Şi s-a făcut întuneric de la ora a şasea până la ora a noua* (*Mc* 15, 33). Deci soarele se ascunsese în ceasul în care Domnul a pătimit, (dar) se iveşte cu strălucire mai înainte de vreme când învia Domnul şi cel ce pierise cu Ziditorul său, şi şi-a stins însăşi strălucirea sa la amiază, răsare (acum) împreună cu Făcătorul său, răsare înainte de zori biruind întunericul. Dis-de dimineaţă, pentru că atunci soarele, care răsărise ca să facă dimineaţă şi care fugea dinaintea nopţii, acum vine mai înainte ca să pună noaptea pe fugă, ca noaptea să-i dea înapoi ceasurile de lumină pe care frica patimilor Domnului le-a cuprins.

3. *Ziceau*, spune, *una către alta: cine ne va prăvăli nouă piatra de la uşa mormântului?* (*Mc* 16, 3). De la uşa mormântului sau a inimii? De la mormânt sau de pe ochi? Femeilor, inima (vă) este încuiată, ochii (vi) sunt închişi şi de aceea nu vedeţi slava mormântului deschis, vărsaţi mirul acum nu pe trupul Domnului, ci în candela inimii voastre dacă doriţi să vedeţi, ca prin lumina credinţei să stea la vedere, ceea ce este închis de bezna necredinţei.

---

[12] Textul folosit pentru traducere este cel al ediţiei critice stabilite de către Alejandro Olivar în *CCL* 24A, şi corectat de Gabriele Banterle în ediţia *Opere di San Pietro Crisologo. Sermoni* / 2 [63-124], p. 94-140. De această dată am urmărit însă mult mai atent şi varianta publicată de J.P. Migne în *PL* 52: 430-435.

4. *Şi ridicându-şi ochii*, zice, *au văzut că piatra fusese răsturnată, căci era foarte mare* (*Mc* 16, 4). Cu adevărat mare şi foarte mare şi mai mare acum în calitate[13] decât în formă, dacă este în stare şi să acopere şi să închidă trupul Ziditorului lumii. *Şi intrând în mormânt, au văzut un tânăr şezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veşmânt alb* (*Mc* 16, 5). Au intrat în mormânt ca împreună-îngropate cu Hristos, să învieze împreună cu Hristos din mormânt. Iar aceasta a împlinit zisa Apostolului: *Îngropaţi fiind împreună cu El prin botez, în care aţi şi înviat* (Col. 2, 12). Ele văd un tânăr ca să se distingă vârsta învierii noastre. Văd un tânăr pentru că învierea nu cunoaşte bătrâneţe şi nici desăvârşirea veşnică nu acceptă vârste. Omul când nu ştie că se naşte, nu ştie că moare, şi când nu ştie că se naşte şi moare nici vârsta nu primeşte micşorări, nici nu are nevoie de creşteri. *Au văzut un tânăr şezând în partea dreaptă,* pentru că învierea nu primeşte parte stângă[14]. *Căci*, zice, *Domnul a cunoscut căile care sunt drepte* (*Pilde* 4, 28). Şi *atunci va pune pe cei drepţi de-a dreapta Sa* (*Mt* 25, 33). Rugaţi-vă fraţilor, ca şi noi să murim păcatelor, să fim îngropaţi pentru ceremoniile vremelnice ca să înviem în veşnicie în Hristos, şi aşezaţi de-a dreapta să ne învrednicim a auzi: *Veniţi, binecuvântaţii Tatălui meu, primiţi împărăţia care a fost pregătită pentru voi de la întemeierea lumii* (*Mt* 25, 34).

5. *Îmbrăcat în veşmânt alb.* Acest veşmânt nu (e) din lână muritoare, ci din puterea (dătătoare) de viaţă, strălucind de lumina cerească nu de culoarea pământească, (fiind) strălucitoare prin darul Ziditorului, nu din meşteşugul ţesătorului, cum spune profetul: *Cel ce se îmbracă cu lumina precum cu o haină* (*Ps* 103, 2). Şi despre drepţi (zice): *Atunci vor străluci drepţii ca soarele* (*Mt* 13, 43). Cei pământeşti sunt îmbrăcaţi cu veşminte pământeşti şi de aceea precum strălucesc prin noutate, aşa se ponosesc prin vechime. De fapt cele cereşti sunt îmbrăcate în veşmânt de lumină cerească şi sunt lipsite de mizeria pământească şi nici nu sunt uzate vreodată de vechime, nici nu sunt întunecate de vreo murdărie, ci învierea va da veşminte care sunt îmbrăcate o dată spre lumina veşnică.

6. *Şi acelea*, zice, *ieşind din mormânt au fugit căci le cuprinsese pe ele frică şi cutremur* (*Mc* 16, 8). Îngerul şade în mormânt pentru că se încredinţează [de miracol] din natura lui cerească, (dar) femeile fug de la mormânt pentru că sunt tulburate prin condiţia pământească. Cel ce nu poate să moară nu ştie să se teamă de mormânt, iar femeile tremură de cele întâmplate şi se înspăimântă de mormânt precum muritorii (se tem) de moarte. De aceea ele nu spun nimănui aceasta. *Şi n-au spus nimănui nimic* (*Mc* 16, 8). Pentru că femeilor le e dat să asculte, nu să vorbească; le este dat să fie învaţate, nu să înveţe (pe alţii), cum spune Apostolul: *femeile să tacă în Biserică* (*1 Co* 14, 34). În fine, aceeaşi Marie merge după aceea şi vesteşte, dar acum nu simbolizează

[13] Meritum – lit. serviciu prestat, răsplată, vină.

[14] Termenul latin pentru partea stângă – *sinister* – are şi conotaţie morală, referindu-se la slăbiciune, răutate sau păcat.

femeia, ci Biserica. Precum mai devreme ca femeie tace, acum ca Biserică vesteşte şi vorbeşte.

7. *După aceea*, zice, *s-a arătat la doi dintre ei care erau pe cale* (*Mc* 16, 12). De ce nu (S-a arătat) la trei? De ce nu la patru, ci la doi? Pentru că se indică aici faptul că credinţa în înviere trebuie propovăduită celor două popoare, adică neamurilor şi iudeilor. De aceea, precum am spus este demonstrat că Biserica era astfel preînchipuită fie în cele două femei[15], fie în cele două popoare. *S-a arătat în alt chip* (*Mc* 16, 12). Nimeni să nu creadă că Hristos îşi schimbase forma chipului Său prin înviere, ca cel ce era însuşi rănit şi ar fi avut trăsăturile schimbate[16]. Ci chipul[17] este schimbat de vreme ce e făcut din muritor nemuritor, şi din stricăcios nestricăcios, dar aceasta ar fi o schimbare de substanţă, nu o schimbare de persoană, iar chipul nu a pierdut însuşirile care îl fac recognoscibil[18], ci a dobândit slava.

8. Şi pentru ca predica să nu evite, ori să treacă în graba ei peste întrebări, vom afla ce urmează prin descoperirea dumnezeiască în predica următoare.

Omilia LXXXIII: a zecea despre Învierea Domnului

1. Astăzi fericitul evanghelist a relatat astfel că apostolii se îngrijeau de masă chiar în timpul răstignirii, dornici de mâncăruri, ocupaţi cu ospeţele, uitând de patima Domnului. *Pe când cei unsprezece şedeau la masă*, zice, *li S-a arătat Domnul* (*Mc* 16, 14). Unde stăteau la masă? Domnul (este) la groapă, (şi) slujitorii sunt deja la masă? Aceasta este credinţa slujitorilor? Aceasta (este) dragostea ucenicilor? [Aceasta (este) ardoarea lui Petru?][19] Aceasta este iubirea lui Ioan care era rezemat chiar la pieptul lui Hristos? Aceasta este dragostea dobândită după atâta timp, atâtea daruri, atâtea puteri, încât în chiar momentul pătimirii, încă fiind cald trupul mort şi proaspătă îngroparea, când vrăjmaşii se bucurau şi întreaga Iudee batjocorea, ucenicii prânzeau în desfătarea divanelor[20] de ospăţ şi cu toată încântarea şederii la masă? La moartea lui Moise sunt de faţă îngeri, Dumnezeu însuşi se îngrijeşte de mormânt, taberele evreieşti se opresc,

[15] A se vedea mai pe larg în Omiliile LXXIV-LXXVII din seria „Omiliile pascale LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX ale Sfântului Petru Chrysologul", p. 194, 196, 198.

[16] Alter esset in vultu – lit. ar fi fost altul la chip.

[17] Mutatur effigies – schimbarea formei/chipului are desigur în vedere o transfigurare sub aspect calitativ

[18] Notitiam – lit. cunoaşterea.

[19] Adaos prezent în ediţia publicată de J.P. Migne, *PL* 52: 433A

[20] Sigma – canapea sau divan în forma de Σ stilizat, folosit în timpul ospeţelor

îşi curmă calea, este îndurată cumplita oprire în deşert, a fost plâns treizeci[21] de zile şi îngroparea slujitorului este cinstită cu îndelungul ritual de jelire; iar Hristos, cu adevărat singurul Dumnezeu, Făcătorul lucrurilor, Răscumpărătorul tuturor, după acea patimă nefericită, după moarte şi încă moarte pe cruce, nu mai merită nici măcar după trei zile lacrimile ucenicilor? Pământul se cutremură, iadul se tulbură, pietrele se despică, mormintele se deschid, soarele fuge, ziua se sfârşeşte, totul devine noapte, şi doar ucenicii ospătează pe divan înalt, în adunare într-o deplină tihnă, netulburaţi în plăceri. Şi aceasta fraţilor, a găsit astfel Învăţătorul Însuşi întors din cele mai de jos ale pământului.

2. Deci, *pe când cei unsprezece şedeau la masă, li S-a arătat Domnul* [*şi I-a mustrat pentru necredinţa şi împietrirea inimii lor, căci n-au crezut pe cei ce-L văzuseră înviat*][22]. Ce vom zice la acestea, credinciosule Petre, preadevotatule Petre? *Stând ei la masă*. Oare se ospătau? Fraţilor, această (stare) nu era de întins la masă, ci de zăcut la pământ (în suferinţă), nici întâlnirea aceea nu era de sărbătoare, ci era o adunare îndoliată. Acolo pâinea nu era a bucuriei, ci a tristeţii; acolo cupele erau amestecate cu fierea crucii nu cu dulceaţa vinului. *Erau*, zice, *închişi de frica iudeilor* (*In* 20, 19). Dacă le era frică, dacă erau închişi, cu siguranţă nu se ospătau. Şi dacă nu se ospătau, aceea nu era casă, ci temniţă; aceea nu era masă, ci mormânt. Atunci suferinţa patimilor Domnului a trecut asupra ucenicilor şi întreaga suliţă a durerii fusese împlântată nu doar în coastele lor, ci chiar şi în inimi. Atunci mâinile şi picioarele le erau ţintuite de cuiele tristeţii; atunci li s-a dat să bea oţet şi tot atunci au băut fierea amărăciunii evreieşti; atunci soarele a pierit pentru ei şi ziua a fugit; atunci minţile şi sufletelor lor erau cuprinse de noaptea cea mai adâncă; atunci prea sălbatica furtună de gânduri i-a izbit de stâncile relei-credinţe în naufragiul credinţei; atunci deznădejea care este cea mai rea dintre toate relele şi care vine mereu ultima împotrivă, i-a risipit pe ei în locuri de îngropare. Astfel, precum am spus, Domnul nu îi găseşte pe ei ospătând la masă, nici chefuind, ci zăcând la pământ, îngropaţi: şi din acest motiv le reproşează necredinţa lor, că atât crezuseră disperării (lor) încât nu vor crede în învierea prezisă de Domnul, nu vor crede vestirii de la slujitorii (minunii) şi nu mai rămăsese în ei pic de credinţă şi pic de mântuire, ci morţi pentru veac, îngropaţi pentru lume, toţi credeau că acea casă le era deja mormânt.

3. Drept aceea, văzându-i pe ei Domnul că ieşiseră din lume, i-a chemat înapoi spre lume, şi îi trimite în lume, zicând: *Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura* (*Mc* 16, 15). Veniţi în lume ca cei care socotiţi acum să rămâneţi toţi într-o locuinţă, vedeţi că toată lumea vi se supune. Veniţi *în toată lumea*

[21] În ediţia critică a lui A. Olivar se impune varianta quadraginta (patruzeci), dar textul din Deuteronom precizează clar că au fost doar treizeci (triginta) de zile de doliu la moartea lui Moise, aşa cum găsim şi în ediţia publicată de J.P. Migne.

[22] Adaos prezent în ediţia publicată de J.P. Migne, *PL* 52: 433B.

şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura. Aceasta înseamnă să fiţi speranţă pentru toţi voi care aţi fost pentru voi înşivă (pricină de) deznădejde; şi vedeţi atunci cât de mare a fost necredinţa voastră atunci, când veţi vedea că lumea crede prin ascultarea (propovăduirii) voastre, (a celor) care nu aţi putut să credeţi vederii voastre şi veţi şti cât de mare este învârtoşarea inimii voastre atunci, când veţi înţelege că în toată lumea, fără a Mă fi văzut, cele mai sălbatice neamuri Mă mărturisesc pe Mine, pe Care voi M-aţi tăgăduit (deşi) Mă aflu în faţa ochilor voştri. Veţi vedea (oameni) risipiţi pe pământ, izolaţi în insule, agăţaţi de stânci, retraşi în singurătate, magi neştiutori, greci certăreţi, romani pricepuţi[23], care caută doar prin credinţă credinţa, pe care voi aţi căutat-o pipăind cu mâna şi cu degetul rănile Mele. Dar întrucât vă trimit pe voi martori ai patimii Mele, ai morţii Mele, ai învierii Mele, v-am îngăduit să cercetaţi mai departe aceste [răni], numai ca ezitarea voastră să fie întărire pentru cei care vor crede în propovăduirea voastră[24].

4. *Cel ce va crede*, zice, *şi se va boteza se va mântui* (*Mc* 16, 16). Fraţilor, ceea ce este sufletul pentru trup, aceea este credinţa pentru botez. De aceea cel ce s-a născut din colimvitră, trăieşte din credinţă: *dreptul*, zice, *din credinţă va fi viu* (*Rm* 1, 17). Moare deci tot cel ce va fi fără credinţă. Cel ce va crede [este cel ce crede] că Treimea este un singur Dumnezeu, că în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh este o singură demnitate în deplină egalitate, că dumnezeirea este distinctă în Treime, nu este amestecată în unitate, ci este una în dumnezeire şi întreită în persoane; că Dumnezeu este numele Treimii; că Tatăl şi Fiul nu sunt înţeleşi într-un raport ierarhic[25], ci sunt preţuiţi în [relaţia lor de] iubire; că Sfântul Duh nu este considerat mai mult sau mai puţin inferior, nici că este socotit mai mult sau mai puţin exterior, că dumnezeirea nu are părţi exterioare[26]. [Crede] că Hristos s-a făcut om în aşa fel ca să rămână ceea ce este Dumnezeu, şi a murit astfel încât să învieze prin moartea Sa pe morţii tuturor veacurilor; că El nu a înviat pentru Sine, ci pentru noi; că ne-a purtat pe noi în cer, când s-a ridicat El la cer; că stă [de-a dreapta Tatălui] cu autoritate să judece, nu pentru a se odihni de osteneală; că va veni spre mustrare, nu doar într-un loc, Cel care este pretutindeni, şi nu ca să ocupe lumea Sa Cel care deţine toată lumea, ci ca lumea să se învrednicească de acum mereu de vederea propriului Ziditor. Să creadă omul în iertarea păcatelor, pentru că patria cerească [oricât] ar fi de întinsă nu-l încape pe păcătos, (dar) nici să nu deznădăjduiască omul din pricina mulţimii păcatelor sale, căci

[23] Epitetele *queruli* şi *periti*, atribuite grecilor şi romanilor, reprezintă un topos frecvent întâlnit în literatura latină.

[24] Vobis crediturі sunt – lit. vă vor crede vouă.

[25] Ordo,-inis – lit. rang, clasă. Trimitere clară la orice formă de subordinaţianism.

[26] Quia nescit exteriora divinitas. Exterioritatea la care se referă aici Sfântul Petru pare să facă trimitere la învăţătura pnevmatomahă potrivit căreia Duhul este considerat o putere impersonală, superioară naturii angelice, dar situată în afara dumnezeirii.

dacă este vreun păcat pe care Domnul nu-l poate ierta, atunci nu e atotputernic. Să creadă şi în învierea trupului ca omul să fie el însuşi, ca cel care păcătuieşte să primească el însuşi [care înviază][27] pedeapsa, iar cel care lucrează (să ia) răsplata. Să creadă în viaţa veşnică ca cea de-a doua moarte să nu mai aibă loc[28].

5. Iar cea mai mare dovadă a credinţei, fraţilor, este (faptul) că sunt izgoniţi din trupurile omeneşti demonii, adică vechii duşmani; că dintr-o singură gură este vărsată cuvântarea diferită a limbilor; că şerpii atinşi în (numele lui) Hristos îşi pierd veninul lor; că prin (puterea lui) Hristos cupele otrăvite fiind băute nu reuşesc să vatăme; că bolile trupurilor sunt alungate la atingerea celor ce îl propovăduiesc pe Hristos. Zice: *Celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu, demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi, şerpi vor lua în mână şi chiar ceva dătător de moarte de vor bea nu-i va vătăma, peste cei bolnavi îşi vor pune mâinile şi se vor face sănătoşi* (Mc 16, 17-18). Prin urmare, omule, fii ţie tămăduitor prin credinţă, ca să nu fi silit să te dai pe seama doctorilor străini şi să cumperi foarte scump ceea ce ai deja gratuit. Rugaţi-vă, fraţilor, ca să simţim şi acum leacul credinţei şi aşezaţi în aşteptarea lui Hristos să lăudăm venirea Lui, netulburaţi de conştiinţa noastră.

---

[27] Adaos prezent în ediţia publicată de J.P. Migne, *PL* 52: 435C.

[28] Sunt reluate principalele teme ale Simbolului de credinţă pe care Sfântul Petru Chrysologul în lămureşte mai pe larg în grupajul de Omilii LVI-LXIIa. A se vedea şi Dragoş Boicu, „Trei omilii (LX-LXII) ale Sfântului Petru Chrysologul despre Crezul Apostolic”, în *RT* 4/2020, p. 208-227.